

RUSYA'DAKİ ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ REFERANDUMUNUN SONUÇLARI

MEHMET ÇAĞATAY GÜLER

SETA | PERSPEKTİF

TEMMUZ 2020 · SAYI 290

- Anayasa değişikliği hangi maddeleri içermektedir?
 - Referandumun sonuçları nelerdir?
- Yeni Anayasa'nın Rus siyasetine ve dış politikasına etkileri nelerdir?

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ SÜRECİ VE İÇERİĞİ

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin 15 Ocak 2020'de Federal Meclise hitap ettiği konuşması sırasında anayasa ve siyasi sistem değişiklikleri konularını açıklamış ve ardından Başbakan Dmitry Medvedev ve hükümeti istifa kararı vermişti. Aradan bir hafta geçtikten sonra söz konusu değişiklik paketi Meclise sunulmuştu. Anayasa değişikliği daha önce 11 Mart'ta Dumada ve ardından Meclisin üst kanadı olan Federasyon Konseyinde onaylanmıştı.¹

Bu aşamaları müteakip Anayasa Mahkemesi değişiklikleri uygun gördü ve son aşama olan referandum sürecine girildi. Referandum sürecinde salt çoğunluğun "evet" oyu kullanması değişikliklerin meşruiyet kazanması için yeterliydi. İlk olarak 22 Nisan olarak belirlenen referandum tarihi koronavirüs (Covid-19) sebebiyle 1 Temmuz'a ertelendi. Ardından salgın sebebiyle oy verme işleminde yoğunluğun önlenmesi ve tedbirle-

1. "Russian Lawmakers Adopt Putin's Sweeping Constitutional Amendments", *The Moscow Times*, 11 Mart 2020; Аугиса бкз. "Система Анализа Результатов Голосований На Заседаниях Государственной Думы", Государственная Дума, 11 Mart 2020, <http://vote.duma.gov.ru/vote/110468>, (Erişim tarihi: 27 Haziran 2020).

rin sağlanabilmesi için süreç 25 Haziran'da Kamçatka ve Çukotka bölgelerinde başladı ve bir hafta sürdü.²

Anayasa değişikliği birçok alanda yenilik getirmiştir. Toplamda 200'den fazla değişikliği ön gören yenilikleri kısaca özetlemek gerekirse şu maddeler öne çıkmaktadır:³

- Sosyal destek tedbirlerinin güvence altına alınması
- Yerel Anayasa'nın uluslararası hukuk üzerinde üstünlüğünün sağlanması
- Devlet başkanlığı için yeni ve daha zor şartların yerine getirilmesi
- Devlet başkanına Anayasa Mahkemesi üzerinde daha üstün haklar verilmesi

2. Галина Мисливская, "В России Началось Голосование По Поправкам В Конституцию", *Российской Газеты*, 25 Haziran 2020.

3. "Какие Поправки В Конституцию Вынесены На Голосование", ТАСС, 25 Haziran 2020; Аугиса бкз. "Какие Изменения В Конституцию Поддержаны В Первом Чтении", Государственная Дума Федерального Собрания Российской Федерации, 23 Ocak 2020, <http://duma.gov.ru/news/47599>, (Erişim tarihi: 28 Haziran 2020); Mehmet Çağatay Güler, "Rusya'da Anayasa Değişikliği ve Putin'in Siyasi Geleceği", *SETA Perspektif*, Sayı: 279, (Nisan 2020).

MEHMET ÇAĞATAY GÜLER

SETA Dış Politika Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Avrasya Çalışmaları Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini birincilikle tamamlamıştır. Roma La Sapienza Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi eğitimi almıştır. Hamburg Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tez araştırmalarında bulunmuştur. *Building a Nuclear Empire: Nuclear Energy as a Russian Foreign Policy Tool in the Case of Turkey* adlı kitabın yazarı olan Mehmet Çağatay Güler İtalyanca, Rusça ve İngilizce bilmektedir. Rus iç ve dış politikası, Orta Asya siyaseti, Avrasya jeopolitiği, enerji ve su politikaları konularında çalışmaktadır.

- Devlet Konseyinin rolünün güvence altına alınması
- Milletvekilleri, devlet memurları ve yargıçlar için yeni gereklilikler getirilmesi
- Federal Meclisin rolünün artırılması ve Anayasa Mahkemesinin güçlendirilmesi
- Rus kimliğine kurucu halk niteliği atfedilmesi

Ayrıca şu maddeler de diğer öne çıkan değişiklikler olarak kabul edilmektedir:

- Rus topraklarının kamulaştırılmasına yönelik herhangi bir eylemin yasaklanması
- Büyük Vatanseverlik Savaşı (1941-1945) başta olmak üzere tarihi gerçekliğin korunması ve savaşanların başarılarını küçümseyen her türlü adımın yasaklanması
- Rusya'nın Sovyetler Birliği'nin tüm konularda yasal varisi/halefi olması
- Bir erkek ve bir kadın birliği olarak evlilik müessesinin korunması
- Üst düzey yetkililerin yabancı pasaport, ikamet veya deniz aşırı banka hesaplarına sahip olmasının önüne geçilmesi
- Atalardan teslim alınan Tanrı'ya inanç ifadesinin eklenmesi⁴

Federal Meclis (yasama erki) hükümeti belirleme noktasında daha fazla söz sahibi olmuş ve bundan sonra devlet başkanına kıyasla bu noktada daha belirleyici bir rol üstlenecektir.⁵ Yeni Anayasa'ya göre devlet başkanı artık Dumanın onayını aldıktan sonra başbakanı atayabilecek ve yeni dönemde Dumanın önerdiği adayı reddetme hakkına sahip olamayacaktır.⁶ Federal Meclis; Ana İstihbarat Müdürlüğü (GRU), Federal Güvenlik Servisi (FSB) ve Dış İstihbarat Servisi (SVR) başkanları atanırken daha etkin ve karar verici bir konuma ulaş-

mıştır.⁷ Federasyon Meclisi aracılığıyla yasama erkinin üst yargı mercileri olan Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Mahkeme üzerindeki etkisi artırılmış, aynı zamanda yargı erkine de Anayasa Mahkemeleri aracılığıyla Federal Meclisi bir nevi denetleme yetkisi sağlanmıştır.⁸ Anayasa Mahkemesi üye sayısı 19'dan 11'e düşürülmüş ve devlet başkanına üyeleri azletme yetkisi verilmiştir.⁹ Devletin üst kademesinde görev alabilmek için daha ileri kriterler ve sınırlamalar uygulamaya konulmuştur.

Yeni dönemde devlet başkanlığına aday olacak kimsenin yirmi beş sene Rusya'da ikamet etmiş olması (şu anki Anayasa'ya göre on sene) ve hayatının hiçbir döneminde yabancı ülke vatandaşlığı veya başka ülkeye ait oturma izni almış olmaması gerekmektedir.¹⁰ Bu noktada başkanlık kriterleri üst noktaya çıkartılarak başta Batı devletleri olmak üzere yabancı devlet teması herhangi bir kimsenin veya Batı destekli muhalif bir liderin başkan olabilmesinin önüne geçilmiştir. Devlet başkanı olacak kimse toplamda iki dönemden fazla başkanlık yapamayacak olup eskiden var olan bir dönem ara verilerek yeniden seçilebilme imkanı ortadan kaldırılmıştır. Devlet başkanına Danışma Kurulu olarak hizmet veren Devlet Konseyine resmi statü kazandırılmıştır. Rusya Federasyonu'nun kanunları uluslararası hukuk normlarından üstün konuma getirilmiş ve bu sayede çıkarları ile çatışan uluslararası antlaşmaların uygulanmamasının yolu açılmıştır. Aynı zamanda yeni Anayasa ile birlikte uluslararası mahkemelerde Rusya aleyhine verilen kararlar da bundan böyle göz ardı edilebilecektir.

Tüm bunların dışında Rus etnik kimliğine daha üstün bir rol atfedilmiş ve Rus halkına "devlet kurucu halk" olarak özel bir statü sağlanmıştır.¹¹ Rusya Federasyonu içerisinde çeşitli bölgelerde yaşayan Ukraynalı, Türk (Çuvaş, Başkurt, Tatar), Moldovalı ve Çeçen başta olmak üzere toplam 60 farklı etnik gruba baktığımızda kurucu halkın yalnızca Ruslardan ibaret olmadığını görebilmekteyiz. Özetle yeni Anayasa ile

4. "Какие Поправки В Конституцию Вынесены На Голосование".

5. Güler, "Rusya'da Anayasa Değişikliği ve Putin'in Siyasi Geleceği".

6. "Какие Поправки В Конституцию Вынесены На Голосование".

7. "Новый Срок Для Президента. Что Важно Знать", РБК, 10 Mart 2020.

8. "Какие Поправки В Конституцию Вынесены На Голосование".

9. "Какие Поправки В Конституцию Вынесены На Голосование".

10. "Какие Изменения В Конституцию Поддержаны В Первом Чтении".

11. Güler, "Rusya'da Anayasa Değişikliği ve Putin'in Siyasi Geleceği".

birlikte Rus etnik kimliği öne çıkartılmış, var olmayan ulus devlet yapısı güçlendirilmeye çalışılmış ve diğer etnik gruplar ikinci plana düşürülmüştür.

Rus siyasetini ve tabiatıyla Devlet Başkanı Vladimir Putin'in siyasi geleceğini en çok etkileyen maddede özellikle vurgu yapmak gerekir. Putin 2012 ve 2018'de art arda iki dönem daha devlet başkanı olarak seçilmiştir. Anayasa değişikliği gündeme gelmeden önce 2024'te görev süresinin dolacağı düşünülen Putin aynı yöntemle bir dönem ara vererek ancak 2030'da yeniden seçilebilirdi. Fakat ilk olarak 15 Ocak 2020'de gündeme getirilen Anayasa değişikliği ile Putin bu ihtimali (yukarıda belirtilen iki dönemden fazla aday olamama maddesini) bizzatı ortadan kaldırmıştır. Ardından Putin'in siyasi geleceğinin nasıl devam edeceğine dair yoğun tartışmalar başlamıştır. Çeşitli senaryolar değerlendirilirken uzaya çıkan ilk kadın Valentina Tereşkova tarafından 10 Mart'ta daha önce yerine getirilmiş başkanlık sürelerinin sıfırlanmasına dair yani görevdeki cumhurbaşkanının yeniden aday olabilmesinin önünü açan, paradigma değiştirici bir önerge sunulmuş ve kabul edilmiştir.¹² Bugüne kadar ki yerine getirilen devlet başkanlığı görev sürelerinin sıfırlanması ile beraber 2024'te gerçekleştirilecek yeni seçimler sonrasında mevcut Devlet Başkanı Vladimir Putin'in iki dönem daha (on iki yıl) yani 2036'ya kadar başkanlık yapabilmesinin önü açılmıştır.

REFERANDUMUN SONUÇLARI

Referandumun sonuçlarına baktığımızda ilk olarak yüzde 21'lik "hayır" oyuna karşılık yaklaşık yüzde 78'lik "evet" oyu ile kabul edildiğini belirtmemiz gerekmektedir.¹³ Halihazırda Meclis ve yargı kurumlarınınca onaylanan ve değişikliği sağlanan Anayasa böylelikle meşruiyet kazanmıştır. Oyların büyük ço-

12. "Дума Одобрила Снятие Ограничений Для Действующего Президента На Участие В Будущих Выборах", ТАСС, 10 Mart 2020.

13. "Результаты Голосования: Общероссийское Голосование По Вопросу Одобрения Изменений В Конституцию Российской Федерации", Центральная избирательная комиссия Российской Федерации (ЦИК РФ), http://www.vybory.izbirkom.ru/region/region/izbirkom?action=show&root=1&tvtd=100100163596969&vrn=100100163596966®ion=0&global=1&sub_region=0&prver=0&pronetvd=null&vibid=100100163596969&type=232, (Erişim tarihi: 6 Temmuz 2020).

ğunluğunun kullanıldığı ve referandumun sona erdiği 1 Temmuz'dan bir gün önce Vladimir Putin tüm halkı "İçinde yaşamak istediğimiz bir ülke için oy kullanıyoruz. Eğitimin ve sağlık hizmetlerinin olduğu, vatandaşların sosyal korumalarının garanti altına alındığı, yetkililerin halka karşı hesap verebilir olduğu bir ülke için" sözleri ile oy kullanmaya çağırılmış ve ayrıca tüm oyların önemli olduğuna dikkat çekmiştir.¹⁴ Toplam 109 milyon olan kayıtlı seçmenin yaklaşık 73 milyon oy kullanmıştır. Sonuç itibarıyla ise seçime katılım oranı yaklaşık yüzde 68 olmuştur.¹⁵

TABLO 1. REFERANDUM SONUÇLARI

	Evet	Hayır
Oy Sayıları	57.747.288	15.761.978
Oransal Dağılım (Yüzde)	77,92	21,27

Каунак: Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации (ЦИК РФ)

Bölgesel oy durumuna baktığımızda tüm "evet" oylarının yaklaşık dörtte biri aşağıda belirtilen beş bölgeden alınmıştır. Söz konusu bölgeler referandum sonuçlarında oldukça kilit rol oynadığı ve hatta bu bölgelerden alınan destek olmadan kazanmanın güç olacağını ifade etmek gerekmektedir. İçlerinden en dikkat çekici olanı şüphesiz Moskova'dır. Zira 2,8 milyon "evet" oyuna karşılık 1,4 milyon da "hayır" oyu bulunmaktadır. Moskova'ya kayıtlı yaklaşık 8 milyon seçmeni¹⁶ düşündüğümüzde aslında başkent halkının büyük çoğunluğunun oy vermeye isteksiz olduğu ve verenlerin de üçte birinin mevcut yönetimi desteklemediğini söylemek gerekmektedir.

14. RT На Русском, "Обращение Владимира Путина К Россиянам", YouTube, 30 Haziran 2020, https://www.youtube.com/watch?v=20ZR_OW7DCg&feature=emb_title, (Erişim tarihi: 6 Temmuz 2020).

15. "Результаты Голосования: Общероссийское Голосование По Вопросу Одобрения Изменений В Конституцию Российской Федерации".

16. "Водная Таблица Итогов Голосования: Общероссийское Голосование По Вопросу Одобрения Изменений В Конституцию Российской Федерации", Центральная Избирательная Комиссия Российской Федерации (ЦИК РФ), http://www.vybory.izbirkom.ru/region/region/izbirkom?action=show&root=1&tvtd=100100163596969&vrn=100100163596966®ion=0&global=1&sub_region=0&prver=0&pronetvd=null&vibid=100100163596969&type=465 (Erişim tarihi: 7 Temmuz 2020).

TABLO 2. OY SAYILARINA GÖRE EN ÇOK EVET OYU KULLANAN BEŞ BÖLGE		
	Evet Oyu	Hayır Oyu
Moskova Oblastı	3.488.197	888.794
Krasnodar Krayı	3.219.153	382.712
Moskova	2.855.547	1.485.963
Başkurdistan	2.448.685	292.701
St. Petersburg	2.241.963	624.517

Kaynak: ЦИК РФ

Ülke geneline baktığımızda batı bölgelerinde seçime katılımın doğu bölgelerine göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca Rusya nüfusunun büyük çoğunluğu batı ve güney bölgelerinde ikamet etmektedir. Anayasa değişikliğinin en yoğun desteği aldığı bölgelere baktığımızda karşımıza ilk olarak yüzde 97,2 “evet” oyu ile Çeçenistan çıkmaktadır. Çeçenistan’ı yüzde 96,7 ile Tuva ve yüzde 90,7 ile ilhak edilen Kırım, yüzde 89,1 ile Dağıstan ve 89,1 ile Yamalo-Nenets Özerk Okrugu takip etmektedir.¹⁷ “Hayır” oylarının daha fazla olduğu tek bölge yüzde 55 ile ülkenin kuzeyinde bulunan Nenets Özerk Okrugu’dur. Bunun dışında en çok hayır alan bölgelere baktığımızda Nenets Özerk Okrugu’nu yüzde 40,6 Yakutistan, yüzde 37,1 ile Kamçatka Krayı, yüzde 37 ile Baykonur ve yüzde 36,6 ile Omsk Oblastı takip etmektedir.¹⁸

TABLO 3. OY ORANLARINA GÖRE EN ÇOK EVET OYU KULLANAN BEŞ BÖLGE (YÜZDE)	
	Oy Oranı
Çeçenistan	97,92
Tuva	96,79
Kırım (Ukrayna)	90,07
Dağıstan	89,19
Yamalo-Nenets Özerk Okrugu	89,16

Kaynak: ЦИК РФ

17. “Водная Таблица Итогов Голосования: Общероссийское Голосование По Вопросу Одобрения Изменений В Конституцию Российской Федерации”.

18. “Водная Таблица Итогов Голосования: Общероссийское Голосование По Вопросу Одобрения Изменений В Конституцию Российской Федерации”.

TABLO 4. OY ORANLARINA GÖRE EN ÇOK HAYIR OYU KULLANAN BEŞ BÖLGE (YÜZDE)	
	Oy Oranı
Nenets Özerk Okrugu	55,2
Yakutistan	40,6
Kamçatka Krayı	37,1
Baykonur	37,0
Omsk Oblastı	36,6

Kaynak: ЦИК РФ

YENİ ANAYASA’NIN RUS SİYASETİNE VE DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ

2018 cumhurbaşkanı seçim sonuçları incelendiğinde gerek yüzde 67’lik katılım oranıyla gerekse Putin’in aldığı yüzde 76,6’lık oy oranıyla 2020 referandumunu ile aralarında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir.¹⁹ 2018’den bu yana seçmenin tercihinde bir değişiklik olmadığını ifade etmek gerekir. Bu durum ise özellikle son dönemde koronavirüs sürecinde yapılan anketler sonucunda ortaya çıkan Putin’in kredibilitesinin/oy oranının yüzde 60’ın altına düştüğü (1999’dan bu yana en düşük)²⁰ bilgisini yanlışlamaktadır.

Koronavirüs sürecinde Moskova yönetimi başta Çeçenistan olmak üzere bazı Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri ile anlaşmazlıklar yaşamasına rağmen Putin’e halen yoğun bir desteğin olduğunu görmekteyiz. Nitekim Çeçenistan’dan çıkan yaklaşık yüzde 98 “evet” oyu bunun en büyük göstergesidir. Ayrıca süreç içerisinde Çeçenistan lideri Ramazan Kadirov, Vladimir Putin’in ömür boyu devlet başkanı seçilmesi gerektiğini de ifade etmiştir. Dolayısıyla anlaşmazlıklar olmasına rağmen Putin-Kadirov ilişkisi her zamanki düzeyinde seyretmektedir. Ek olarak salgın sürecinden en fazla etkilenen ve en çok ihmal edilen yerlerin başında Dağıstan gelmektedir. Gerek tıbbi imkansızlıklar ve tedbir yetersizlikleri gerekse göz ardı edilen usulsüzlükler Dağıstan’ın salgınla mücadelesi-

19. “Voter Turnout for Russian Presidential Election Exceeds 67%”, TASS, 19 Mart 2018.

20. “Putin’s Approval Rating Drops to Historic Low: Poll”, *The Moscow Times*, 6 Mayıs 2020.

ni oldukça olumsuz etkilemiştir. Ancak bu ihmallere rağmen neredeyse yüzde 90 oranında destek verildiğini görmekteyiz. Tüm bunlar anlaşmazlıklara rağmen azalmayan desteğin göstergeleridir.

Filhakika tüm bu verilerin güvenilirliği ve şeffaflığı da ayrı bir tartışma konusudur. Oy verme sürecinin başından itibaren muhalif sosyal medya hesaplarında hile ve usulsüzlük yapıldığına dair bilgiler ve görüntüler paylaşılmıştır. Ayrıca Nastoyashcheye Vremya (Настоящее Время) ve Golos (Голос) gibi bazı haber siteleri ve sosyal medya hesapları sonuçların gerçeği yansıtmadığı ve tutarsız olduklarına dair, aslında “evet” oyunun yüzde 78 değil yüzde 65 olduğuna ve toplam katılımın da yüzde 68 değil yüzde 45 olduğu yönünde bilgiler ve haberler paylaşmışlardır.²¹ Ayrıca ülkede birçok ufak çaplı gösteriler ve protestolar gerçekleştirilmiştir. Fakat hiçbirisi kayda değer bir etkiye ulaşamamıştır.

Özetle Rus siyaseti için merkezîyetçi sistemin devam edeceği görülmektedir. Mevcut Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ve yönetiminin 2018'den bu yana süregelen ve salgın döneminde daha da körüklenen ekonomik sıkıntılara rağmen desteğini konsolide ettiğini söylemek mümkündür. Aynı şekilde ihmal edilen özerk cumhuriyetlerden aldığı destek azalmak bir yana artış eğilimindedir. Ülkedeki muhalif kanadın etkisi oldukça düşüktür. Tüm bunları göz önünde bulundurduğumuzda 2024'te görev süresi dolacak ve aynı zamanda sıfırlanacak olan Putin'in benzer oranlarda oy olarak yeniden seçilmesi ve iki dönemin sonunda kendi tercihiyle bırakmadığı sürece 2036'ya kadar yönetimin başında kalması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca 2036 sonrasında da yeni Anayasa ile birlikte kendisinden sonra Batı'ya müzahir ya da Batı ile ilişkili aktörlerin başa gelmesini de engellemiştir. Bu bağlamda Henry Hale'ın mevcut Rus siyasetini tanımlarken kullandığı “hibrid rejim” ve “patronaj sistemi” kav-

21. “На Голосовании По Поправкам Явка Была 45% Вместо Официальных 68%, За Проголосовали 65%, А Не 78% – Подсчеты Шпилькина”, Настоящее Время, 3 Temmuz 2020; Аугиса bkz. Александр Киреев, “Казань — Город-Миллионник, Результаты В Котором «Нарисованы»”, Голос, 6 Temmuz 2020.

ramları²² yeni dönemde Rus siyasetinin geleceğini tanımlamak için de oldukça tutarlı olacaktır.

Diğer yandan iç siyasette tahkim edilen gücün dış politikada atılan adımlar üzerinde de önemli etkileri olacaktır. Uzun vadeli ve geniş kapsamlı olarak belirlenen ulusal güvenlik stratejileri,²³ dış politika konseptleri²⁴ ve askeri doktrinler²⁵ bu minvalde sürdürülecektir. Aynı bağlamda “büyük güç” statüsünü koruma/tahkim etme yönündeki girişimler de artarak devam edecektir. Dolayısıyla öncelikle Suriye, Libya ve Ukrayna olmak üzere sınır ötesinde gerek sert güç gerekse yumuşak güç kapsamında izlediği tüm politikalar kaldığı yerden devam edecektir. Özellikle Ukrayna örneğine baktığımızda Kırım'ın ilhak edilmesinin ötesinde düzenlenen Anayasa referandumunda da Rusya Federasyonu'nun bir parçası olarak kabul edilmesi ve bu durumun uluslararası kamuoyu tarafından engellenememesi Donbass ve Kırım bölgelerinde izlenen politikaların sürdürüleceğinin göstergesidir. Yalnızca Ukrayna örneği değil diğer tüm sınır ötesi ve deniz aşırı konularda attığı adımlar ile küresel siyasette söz sahibi olma yetisine ulaşırken aynı zamanda iç politikada da büyük destek ve statü kazanmaktadır.

Son olarak ülkenin iç ve dış politikasında Rus Ortodoks Kilisesi'nin nüfuzunun artış gösterdiğine şahit olmaktayız. Yeni Anayasa maddelerinde din kavramı ve din vurgusunun yer bulması önümüzdeki

22. Henry Hale, “Eurasian Politics as Hybrid Regimes: The Case of Putin's Russia”, *Journal of Eurasian Studies*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2010), s. 33-41.

23. “Стратегия Национальной Безопасности Российской Федерации”, Министерство Иностранных Дел Российской Федерации, 2 Şubat 2016, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6B6Z29/content/id/294430, (Erişim tarihi: 7 Temmuz 2020).

24. “Концепция Внешней Политики Российской Федерации (Утверждена Президентом Российской Федерации В.В. Путиным 30 Ноября 2016 г.)”, Министерство Иностранных Дел Российской Федерации, 1 Aralık 2016, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6B6Z29/content/id/2542248, (Erişim tarihi: 7 Temmuz 2020).

25. “Военная Доктрина Российской Федерации (В Редакции От 2015 Г.)”, Министерство Иностранных Дел Российской Федерации, 3 Mart 2015, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6B6Z29/content/id/976907, (Erişim tarihi: 7 Temmuz 2020).

dönemde Ortodoksluğun muhtelif veçhelerde etkisinin daha da artacağını göstermektedir. Dolayısıyla Rusya'nın sert gücüne ve nüfuz elde etme araçlarına Ortodoksluk faktörünün ekleneceğini bekleyebiliriz. Sonuç olarak iç ve dış politikada tahkim edilen

güçler karşılıklı olarak birbirlerini desteklemektedir. Yeni Anayasa ile birlikte diğer tüm maddeler bir kenara garanti altına alınan siyasi gelecek Vladimir Putin'in benimsediği politikaların sürdürülebilirliğini ve istikrarını sağlayacaktır.